

Úvodní poznámky**Smysl Husserlova filosofování**

Poskytnout představu (náhled) skutečnosti, na jejímž základě je možné „pevně stát a klidně spát“ – tedy v jejímž rámci jsou problémy řešitelné
 tedy ne řešit jednotlivé empirické problémy
 to je úkol svobodných lidí
 nýbrž vytvořit rámec řešitelnosti

Problémy (tj. otázky smyslu, otázky dobra a zla) jsou neřešitelné, pokud
 -- pokud by racionalita byla čistě matematicko-kauzální
 (jak sestavit bombu otázka rozumu, na koho svrhnout otázka osobní preference)
 to je obvyklé empirické a pozitivistické pojetí
 -- pokud by smysl a hodnota byly otázkou „intuice“ v lidovém smyslu: tušení, nekritický pocit

Proto H potřebuje pojetí rozumu schopného kriticky chápat hodnotu a smysl a představu světa dostupného kritickému rozumu

Proto první úkol: zvědomování našich samozřejmostí

Na okraj našich minireferátů, které mají za úkol ozřejmit text začátečníkům, což podle husserla potřebujeme být všichni

Nehusserlovat! Parafráze neprokazuje ani nenavozuje porozumění
 potřeba přetlumočit do sdíleného jazyka
 propojit s běžným životem
 Jinak to není filosofie, jen papouškování -
 lip-synch

Často pokročilí mají sklon opakovat Husserla ještě
 obskurněji
 prváci, rozumíte? Můžete převyprávět běžným
 hovorem?
 ne-li, pak nerozumíte

**Váš úkol: převyprávět pro nezasvěcené, jejichž zájem musíte upoutat.
 o čem to je? Totiž pokud chceme založit filosofii skutečně na
 prožitku, pak k ní všichni potřebujeme vždy přistupovat bez
 předsudků a předpokladů, jako začátečníci.**

* * *

První oddíl, Podstata a poznání podstaty***První kapitola, Fakt a podstata*****§ 1, Přirozené poznání a zkušenost**

Husserl chce, abychom si uvědomili, co vlastně bezděky předpokládáme v běžném poznání (např. že svět „má“ barvy!)

Podle H. ve běžném životě zcela bezděky předpokládáme
 ⇨ že poznání pochází z poznávání („zkušenosti“)
 ⇨ že svět je kolem nás, soubor předmětů, které způsobují naše vědomí

- ⇒ že skutečné je to, co je ve světě, pravdivé to, co tomu odpovídá
- ⇒ že úkolem vědy je sestavit systematický inventář tohoto světa, případně vysvětlit výskyt částí z celku

§ 2 Jak ve skutečnosti zakoušíme tento svět?

- ⇒ **toto zde** jako „fakt“ - předmět na který narážíme, tak, jak je
- ⇒ **toto zde** jako příklad určitého druhu, jako způsob bytí (Wesen) (pozor: bytí není tajemná moc, je to činnost, kterou vykonává všechno, co jest. Co tu děláš? Jsem.)
- ⇒ každý fakt, i unikát, je příklad určitého druhu, způsobu bytí
- ⇒ **ale** ne každému druhu odpovídá příklad, fakt

Fakt je něčím nahodilým, ale způsob bytí (Wesen, podstata) je nutně tím, čím je: kdyby byl jiný, byl by něco jiného

tak trojúhelník, lidský trojúhelník, člověk má svou logiku

§ 3 Tak i poznání

vždy otázka vidění, nazření něčeho, ale můžeme se různě zaostřit
 na jednotliviny, nejde mi o celek, vnímám jednotliviny
 šroubovák, kleště, kladivo vs. „nářadí“
 na druhy, způsoby jestvování, Wesen - vnímám dav, ne jedince

Když se zaměřím na druhy, Wesen, vidím nutnou strukturu
 (rota nutně vypije x litrů vody)

takové zaměření je *Wesensanschauung*, a žádná mystika!

Podrobněji:

§ 3, Náhled jednotlivin, náhled Wesen (= druhů, typů, způsobů bytí, bytností)

Obecnina (zásada) se nejprve jeví jen jako to, co tato jednotlivina je,
 avšak *zásadně* je možné převést zásadu na čistou ideu:

trojúhelník vidím jen na tomto příkladu, avšak mohu o něm myslit jen jako o zásadě trojúhelníku, nevšímát si znaků jednotliviny
 a to od nejvyšší kategorie po plnou konkretizaci

Jde o to, že princip trojúhelníku opravdu VIDÍM, nazřím

Zásadu/bytnost mohu nazřít adekvátně, na př. Pythagorovu větu, spravedlnost t.zn. že její nutnost je mi jasná, nic na ní není zmateného

nebo neadekvátně, jako v případě fyzických předmětů:
 hrací kostku nikdy nemůžeme vidět „jako takovou“, vidíme ji jen z jedné strany - proto fyzický předmět předkládá nekonečnou možnost náhledů

Zásada/bytnost není jako židle či kostka: je to předmět, avšak nového druhu, je daný stejně jako židle, avšak v eidetickém názoru

(rozlišit universalialia a obecniny: universalialia jsou plurál, obecniny singulár!)

Zásady/bytnosti nejsou abstrakce, nazření zásady je vědomím něčeho, předmětu
(předmět subjekt možných predikací)

**U každé zásady/bytnosti si mohu představit příklad, i když neexistuje
a u každé jednotliviny si mohou přestavit zásadu/bytnost, i když jde o unikát
Fakt je příkladem určité zásady, způsobu bytí, Wesen**

NB Zásada/Wesen není nic mystického, žádná „niterná hloubka“,
nýbrž jasný zásadní typ, určitý způsob bytí, který tato jednotlivina předvádí

PRO HUSSERLA FILOSOFICKÉ POROZUMĚNÍ NENÍ OTÁZKOU ÚDAJNĚ „HLOUBKY“ NÝBRŽ JASNOSTI

§ 4 Přestavivost

Vidím logiku věci, i když věc neexistuje
(Anna Karenina skončí pod vlakem nutně!)
ale z toho žádný „fakt“, nic o faktech

Podrobněji:

§ 4, Hra představivosti a její meze

Čistou zásadu, na př. vztah stran a úhlů trojúhelníka, mohu nahlédnout i na čistě fiktivním příkladu: nemusím kreslit
Tak vece Husserl, ale jak je to možné? Metafyzický výklad by byl, že věc jaksi obsahuje hlubinnou podstatu, a že Wesenschau je roentgenový pohled.

Jenže to se přičítá H'ově důrazu na jas (a mimochodem zdravému rozumu. Proto můj výklad: ne ve věci, ale v situaci vzniká potřeba, Wesen, kterou „vidím“ stejně jako chybějící kousek puzzle, tu pak jednotliviny náhodně naplňují.

To důležité proto, že zásadu nevidím naráz, v jednom náhledu, nýbrž mi může pomalu vyvstávat, když si představím variace jako zásada vztahu úhlů a stran, který se nemění, když představím jinak

Podobně logiku lidských vztahů: nikdy nežila Anna Karenina, nikdy nežil Othello mouřenín benátský (čili není tu nic, v čem by mohla vězet ta „podstata“), avšak na jejich případu mohu pochopit logiku lidských vztahů: ač nekvantifikovatelné, mají svoji „logiku“:

je možné pochopit druhého a to často jasněji než na empirické studii, protože ve fikci pochopím potřebu

Empirické studium z románu: nemohu předpokládat, že někdy byla Anna Karenina, avšak chápu princip obsese, podobně Běsi - proto Masaryk užívá fikci jako zdroj sociologických poznatků, podobné využití Shakespeara

Jen pozor, to že si mohu přestavit zásadu neznamena, že nutně existuje jakýkoliv příklad téhož (to je stihomam) - z eidetického náhledu nemohu odvodit žádné faktické tvrzení

Kdyby byly tři a tři, bylo by šest - jenže to nedokazuje, že jsou vůbec nějaké tři!

(§ 5, Soudy o zásadách a zásadní soudy:

Nejsou totéž: zásadní soudy odvozené ze zásady (vztah v trojúhelníku) jsou nutné, naše soudy o zásadách nutné nejsou, mohou se mýlit - takže toto je trojúhelník je omylný, trojúhelník má tři strany je neomylný soud)

Souhrnem

z prvního čtení máme Wesen čili způsob bytí jako podklad srozumitelnosti a fakta jako náhodný příklad

základem je možnost bytí
pak co z toho je náhodou skutečné

a **eidetické závorkování** - nic s fenomenologií, jen schopnost myslet abstraktně, $2+2=4$, ne jen dvě kila a dvě kila brambor

* * *

Exkursus: Hlubinná, historická a zkušenostní filosofie

Jeden možný pohled na věc vidí základní rozdíl v pojetí filosofie v předpokladu o tom, co představuje pravou skutečnost (*originär, explanans*), co odvozenou (*fundiert, explanandum*)

Pozor: opakem „skutečný“ není „neskutečný“, nýbrž odvozený
I zdání je skutečné, jako zdání - deka přes silnici může způsobit autonehodu

Ve filosofii otázka, co je prvotní a co odvozená skutečnost

Příklad tváře a odrazu v zrcadle

Zásadně tři možnosti:

⇒ **prvotní čili „pravá“ skutečnost je nadlidská** - systémová, např. dějinná, individuální životy se odvozují z dramatiky dějin (historický materialismus), případně biologická, individuální život je jen výrazem pravého života biologického společenství.

Tak sociobiologie, která chápe individuální jednání, historický determinismus v marxismu, všechny představují představu o pravé skutečnosti jako nadlidské

Příklad manželství: biologický mechanismus péče o mladé, lidé okrašlují představami o lásce

⇒ **prvotní čili „pravá“ skutečnost je zkušenost** - co vědomě prožíváme, pravdu hledáme nikoliv nad námi v dějinách či pod námi v pudové hlubině, nýbrž ve vědomé zkušenosti. Jasně porozumění, jak je chápe Husserlova fenomenologie v mém výkladu

Příklad manželství: skutečnost je láska, tedy lidský vztah, který lidé druhotně uskutečňují v životě

⇒ prvotní čili „pravá“ skutečnost je **předlidská** - např. hlubinné pudy nebo archetypy v Jungově psychologii: představa tu je, že naše vědomé bytí je pouhým zdáním, maňáskem na ruce hlubinného předlidského bytí, třeba pudu násilí a erotu. Chceme-li rozumět jednání, musíme se ponořit do hlubit jeho nevědomého.

Na příkladu manželství: realita je pud, který žene k ukojení, lidské představy o lásce jsou nepravé zdání (viz též u Stavovského divadla!)

Všechny tři jsou skutečné a ovlivňují nás, otázka je, co je základní, co odvozené

U Husserla (a Masaryka a Deweyho a Koháka), **základní skutečnost je zkušenost**